

В статье представлено развитие системы подготовки магистров в зависимости от процесса формирования информационного рынка и сочетания информационной библиотечной системы со знаниями в сфере коммуникаций. В основу подготовки специалистов закладывается определенный набор профессиональных компетенций, мобильность в реагировании на потребности библиотечной практики и активное участие работодателей в процессе формирования профессиональных кадров новой формации.

Ключевые слова: профессиональная компетентность, информационно-библиотечные системы, информационно-коммуникативные сети, информационные ресурсы, электронная библиотека.

The article presents development of the system of masters training according to the process of information market development and combination of information library systems and knowledge in the field of communications. A certain set of professional competencies, mobility in reaction to the needs of library practice and active participation of employers in the process of the development of a new professional staff formation is put on the basis of specialists training.

Key words: professional competence, information and library systems, information and communication networks, information resources, electronic library.

УДК 021.6(100):316.776

Прокопенко Л.С.,

доцент кафедри реклами та зв'язків з громадськістю

Гуманітарного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка,

кандидат історичних наук, доцент

МІЖНАРОДНІ БІБЛІОТЕЧНІ ОРГАНІЗАЦІЇ У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ФАХІВЦІВ ГАЛУЗІ

Стаття присвячена вивченню міжнародних бібліотечних організацій як складової системи професійної комунікації фахівців бібліотечної справи. Висвітлені особливості формальних і неформальних каналів професійної комунікації фахівців, які забезпечуються провідними міжнародними бібліотечними організаціями на сучасному етапі.

Ключові слова: міжнародні бібліотечні організації, професійна бібліотечна комунікація, міжнародне бібліотечне співробітництво.

Важливе значення для встановлення різного рівня відносин усередині професійної спільноти, а також відносин з іншими суб'єктами громадського життя, для продукування та застосування професійних і наукових знань, обміну інформацією, для колективної оцінки праці має професійна комунікація як засіб взаємного стимулювання професійної активності.

Сукупність загальноцивілізаційних чинників, що сьогодні призводить до суттєвої трансформації соціально-комунікативного середовища, значно ускладнює ідентифікацію фахівців у межах професійної групи. Професійна група розглядається як сукупність представників однієї професії, об'єднаних схожими знаннями та навичками, відчуттям ідентичності з професією та з іншими її представниками, незалежно від галузі, в межах якої вона реалізується, і на цій основі об'єднаних єдиною професійною культурою, вираженою у системі специфічних цінностей, норм і ролей [2, 46].

Важливою складовою системи професійної комунікації є діяльність міжнародних фахових організацій. Актуальність вивчення діяльності міжнародних бібліотечних організацій визначається необхідністю активізації практичної участі України у подібних об'єднаннях і перспективами її залучення до широкого кола професійних бібліотечних спільнот. Співробітництво з такими організаціями має для нашої країни першочергове значення, оскільки від їх позицій багато у чому залежить сучасний стан і перспективи розвитку бібліотечної сфери України.

У межах наукових розвідок на сьогодні накопичено значний досвід комунікативного аналізу різних сфер людського буття, а комунікація нині є постійним об'єктом уваги гуманітарних наук. Методологічні основи та генезис уявлень про теорію і практику комунікаційних процесів представлені широким колом публікацій. Окремі аспекти професійної бібліотечної комунікації досліджувалися С. Гришиною [1], Л. Бейлісом, О. Бойковою, А. Верьовкіною, Є. Генієвою, М. Слободяником [4], М. Рудоміно, А. Соколовим [5], В. Сошинською [6; 7], Ю. Столяровим, О. Талалакіною, І. Хомяковою та багатьма іншими. Значна кількість вітчизняних публікацій присвячена висвітленню поточної діяльності провідних міжнародних бібліотечних організацій (В. Загуменна, В. Пашкова, Л. Прокопенко, І. Шевченко). Однак об'єктом самостійного науко-

вого дослідження діяльність міжнародних бібліотечних організацій як складової системи професійної комунікації фахівців бібліотечної сфери не була.

Мета даної роботи — на основі узагальнення діяльності провідних міжнародних бібліотечних організацій виявити їх особливості як складової системи професійної комунікації бібліотечних фахівців.

Професійна комунікація — це специфічна форма соціальних відносин, за яких відбуваються обмін інформацією, професійна взаємодія і взаємне стимулювання професійної та наукової діяльності. Функціонування системи професійної комунікації бібліотечних фахівців може розглядатися в трьох аспектах — *інформаційному* (як підсистема руху інформації), *соціальному* (соціальні зв'язки) і *пізнавальному* (генерація і використання знання) [5, 59].

Професійна комунікація бібліотечних фахівців є основним механізмом функціонування й розвитку професії, одним із важливих механізмів її зв'язків із суспільством, а також необхідною умовою формування особистості фахівця бібліотечної сфери, його ціннісної структури.

Стан професійної комунікації (широта, інтенсивність) визначає життєздатність професійної спільноти, безпосередньо відбивається на рівні ефективності наукових досліджень у бібліотекознавстві, бібліографознавстві та суміжних галузях науки, на їх зв'язку із практикою.

Основу професійної комунікації становить професійне спілкування її учасників.

Структуру професійної комунікації бібліотечних фахівців з погляду видів і характеру контактів між учасниками комунікаційного процесу становлять такі компоненти:

— зв'язки, опосередковані технічними засобами тиражування інформації, — публікації;

— безпосередні зв'язки — особисті бесіди, очні дискусії, усні доповіді;

— змішані зв'язки — конференції, виставки тощо [6, 30].

За характером зв'язків професійна комунікація бібліотечних фахівців може здійснюватися у формі як офіційних, так і неофіційних контактів за *формальними* і *неформальними каналами*.

Діяльність міжнародних бібліотечних організацій повноцінно забезпечує всі складові у структурі професійної комунікації: як безпосередні, так і опосередковані та змішані.

За даними Союзу міжнародних асоціацій, сьогодні у світі налічується близько 200 міжнародних бібліотечних організацій, які дуже відрізняються за кількісним і якісним складом, напрямками і обсягами професійної діяльності, авторитетом на міжнародній арені, значущістю для розвитку професійної комунікації фахівців бібліотечної галузі. Найбільш представницькими і потужними фаховими об'єднаннями є Міжнародна федерація бібліотечних асоціацій і закладів (IFLA), Міжнародна асоціація музичних бібліотек, архівів і документаційних центрів (IAML), Міжнародна асоціація бібліотек технічних університетів (IATUL), Міжнародна асоціація шкільних бібліотек (IASL), Міжнародна асоціація юридичних бібліотек (IALL), Конференція директорів національних бібліотек (CDNL), Консорціум європейських наукових бібліотек (CERL) та інші.

Як будь-яка система, професійна комунікація бібліотечних фахівців зазнає впливу низки зовнішніх і внутрішніх чинників, які умовно поділяють на декілька груп: політичні, економічні, юридичні, інформаційно-технологічні, організаційні, особистісно-психологічні [1, 17].

Професійна комунікація бібліотечних фахівців у межах міжнародних бібліотечних організацій є складною соціально-інформаційною системою, яка має певні фундаментальні властивості і містить увесь обсяг існуючої інформації в професійному обігу, а саме: *фахівці* як соціальні категорії генераторів і користувачів інформації; *канали*, якими інформація передається і використовується; *системи і суспільні інститути*, що забезпечують нормальне функціонування професійної комунікації.

У міжнародних бібліотечних організаціях професійна комунікація забезпечує постійний обмін інформацією і встановлення певних соціальних відносин (вирішуються питання щодо пріоритету, професійного, наукового престижу тощо), причому їхня форма і різноманіття специфічні для різних рівнів об'єднання фахівців, як глобального, так і регіонального й місцевого.

Відзначимо, що прикметною рисою професійної комунікації бібліотечних фахівців у межах міжнародних бібліотечних орга-

нізацій є її тісний зв'язок з науковою комунікацією. Професійна комунікація розглядається як інформаційний процес, що забезпечує можливість здійснювати передачу і використання професійних та наукових знань, а також професійне спілкування.

Кожний із видів каналів професійної комунікації у межах міжнародних бібліотечних організацій має істотні відмінності за інформаційною і комунікативною значущістю та виконує певні *комунікативні функції*: сигнального інформування, міждисциплінарного і міжнаціонального спілкування, оперативного інформування, узагальнення даних і знань, навчальну, методичну. Формальні канали характеризуються високим ступенем достовірності, контролю, доступністю. Неформальним каналам притаманні вища оперативність, вибірковість і адресність, швидкість зворотного зв'язку при передачі інформації. Водночас неформальні канали професійної комунікації потребують більше часу, ніж формальні, менш впорядковані, а отже, менш передбачувані [4, 265].

Традиційно структура професійної комунікації бібліотечних фахівців містить 65% фахової літератури, 12–15% — особистих зв'язків, 10–15% — професійних та наукових форумів, 5–10% — неопублікованих матеріалів [4, 266]. Чим вищий ранг фахівця, ученого, тим більшого значення для нього набувають неформальні контакти і меншого — публікації. І навпаки, початківці віддають перевагу формальним каналам професійної комунікації.

Варто відзначити, що сучасний етап розвитку міжнародного бібліотечного співробітництва на рівні міжнародних фахових об'єднань характеризується розширенням використання комунікаційних можливостей глобальної мережі Інтернет, зокрема, створення фахових форумів, блогів тощо.

Отже, не дивлячись на значну кількість джерел за темою дослідження, можна стверджувати, що сучасний аналіз проблем діяльності міжнародних бібліотечних організацій як складової системи професійної комунікації фахівців галузі як у теоретичному, так і в організаційно-практичному аспектах є недостатньо розробленою темою. Багатоаспектність, складність і відносна новизна теми у сучасних умовах потребує активізації вітчизняних наукових досліджень у цьому напрямі.

Джерела

1. Гришина С.М. Международное сотрудничество российских библиотек: историко-теоретические и организационно-практические аспекты : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 05.25.03 / С.М. Гришина ; Челяб. гос. ин-т культуры и искусств. — Казань, 2006. — 24 с.
2. Кашкин В.Б. Введение в теорию коммуникации : учеб. пособие / В.Б. Кашкин, Л.В. Квасова, А.А. Болдырева ; М-во образования Рос. Федерации, Воронеж. гос. техн. ун-т. — Воронеж : Изд-во ВГТУ, 2003. — 173 с.
3. Основы теории коммуникации : учебник / под ред. проф. М.А. Василика. — М. : Гардарики, 2003. — 615 с.
4. Слободяник М.С. Науковий журнал у системі професійних комунікацій / М.С. Слободяник / М.С. Слободяник // «Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність: проблеми освіти, науки, практики» : зб. матеріалів VI Міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 19–21 трав. 2009 р. / редкол. : Г.В. Боряк, Г.В. Власова, Л.А. Дубровіна та ін. — К., 2009. — С. 264–267.
5. Соколов А.В. Введение в теорию социальной коммуникации : учеб. пособие для студ. вузов, обучающихся по спец. «Культурология» / А.В. Соколов. — СПб., 1996. — 319 с.
6. Сошинська В.Є. Основні канали професійної комунікації в документно-інформаційній сфері / В.Є. Сошинська // Вісн. Книжк. палати. — 2006. — № 9. — С. 30–32.
7. Сошинська В.Є. Роль професійних об'єднань у комунікаційних відносинах фахівців документно-інформаційної сфери / В.Є. Сошинська // «Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність: проблеми науки, освіти, практики» : зб. матеріалів III Міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 16–18 трав. 2006 р. — К., 2006. — С. 79–80.

Статья посвящена изучению международных библиотечных организаций как составляющей системы профессиональной коммуникации специалистов библиотечного дела. Освещены особенности формальных и неформальных каналов профессиональной коммуникации специалистов, которые обеспечиваются ведущими международными библиотечными организациями на современном этапе.

Ключевые слова: международные библиотечные организации, профессиональная библиотечная коммуникация, международное библиотечное сотрудничество.

The article is devoted to the studying of international library organizations as a component of system of library specialists' professional communication. It highlights peculiarities of formal and informal channels of specialists' pro-

professional communication which are provided by leading international library organizations on the modern stage.

Key words: international library organizations, professional library communication, international library cooperation.

УДК 351.852.11

Салата Г.В.,

*старший викладач кафедри книгознавства і бібліотекознавства
Київського національного університету культури і мистецтв,
кандидат історичних наук*

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У ГАЛУЗІ БІБЛІОТЕЧНОЇ СПРАВИ: ТРАНСФОРМАЦІЯ ДІЙСНОГО ТА УЯВНОГО НА ШЛЯХУ ДО СВІТОВОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ

У статті зроблена спроба викристалізувати важливу проблему бібліотечної галузі: зволікання державними інституціями у прийнятті рішень щодо процесів функціональної трансформації бібліотек України. Підкреслюється неадекватне розуміння органами державної влади вимог суспільства на шляху до інтеграції бібліотек у світовий інформаційний простір. Запропоновано твердження, що однією з основних проблем діяльності бібліотечної сфери є формальний підхід держави до її вирішення.

Ключові слова: бібліотека, соціальна комунікація, когнітивний аспект, державна політика у галузі бібліотечної справи, трансформація, глобалізація, інформаційний простір.

Існує багато визначень сучасного світу як епохи науково-технічної та інформаційної революції, глобалізації. Серед чисельних характеристик ХХІ століття вагоме місце посідає визначення його як епохи соціальних комунікацій. Терміни «комунікація» та «соціальна комунікація» є надзвичайно вживаними як у академічній, так і в побутовій лексиці. Актуалізація проблем інформаційного простору призвела до своєрідної «моди» на неї, в якій місце та роль бібліотеки несправедливо затульована.

Бібліотека — складова інформаційної системи, що спирається не на теорію, як форму організації знання і засоби її переходу в практичне, а стає формою виразу глобалізаційних процесів в на-